

Välkommen till Drottningholm med Din skola!

På Lovön nära Stockholm ligger Drottningholm. Det är en stor anläggning bestående av Drottningholms Slott, Kina Slott, Drottningholms Slottsteater och park med tillhörande byggnader. Här finns mycket att upptäcka och framförallt att använda i skolundervisningen för alla åldersgrupper, från såväl förskolan som till gymnasium i de flesta ämneskategorier.

I denna presentation möter ni i första hand Drottningholms Slott, men även andra delar av området behandlas översiktligt.

Drottningholm var det första svenska objekt som togs upp på Unescos världsarvslista, år 1991.

I texten belyses anläggningen ur ett världsarvsperspektiv och det berättas om vad för slags organisation Unesco är.

Hur kan Drottningholm integreras i undervisningen? Ni får förslag på frågeställningar som eleverna kan arbeta vidare med i skolan samt olika tematiska inriktningar vi erbjuder i våra skolvisningar. Avslutningsvis ges praktisk information och en förteckning över aktuell litteratur i urval.

Kom och låt era elever inspireras av den världsunika miljön!

Anna Karinsdotter våren 2004

Drottningholms Slottsförvaltning

Innehållsförteckning

Drottningholms Slott	2
Hedvig Eleonora	2
Lovisa Ulrika	3
Gustav III	5
Kina Slott	6
Drottningholms Slottsteater	7
Parken	8
Drottningholm som världsarv	10
Unesco	10
Unescos nätverk för skolor	11
Att integrera Drottningholm i undervisningen	11
Drottningholms Slott	
<i>Historia</i>	11
<i>Bild och Historia</i>	12
<i>Textilslöjd</i>	12
<i>Träslöjd</i>	13
Kina Slott	
<i>Historia</i>	13
Drottningholms Slottsteater	
<i>Svenska språket</i>	14
<i>Teater</i>	14
Parken	
<i>Historia</i>	14
Museum de Vries	
<i>Historia</i>	14
<i>Bild</i>	15
Praktisk information	15
Museilärare	15
Telefonnummer, fax och web-adresser	15
Priser	15
Kommunikationer	16
Litteratur i urval	16

Drottningholms Slott

Slottets historia går tillbaka till 1500-talet då Gustav Vasa på denna plats hade en kungsgård vid namn Torvösund. År 1597 lät hans son, Johan III, uppföra ett litet slott till sin drottning Katarina Jagellonica på området. Det är efter henne som slottet fick namnet Drottningholm. År 1661 köptes slottet för 30 000 riksdaler av den svenska änkedrottningen Hedvig Eleonora.

Hedvig Eleonora

Drottningens make Karl X Gustav hade dött år 1660. Nu önskade hon sig ett sommarslott utanför Stockholm. Så snart en sjukdomsepidemi hotade huvudstaden kunde drottningen fly ut till landet. I juni 1661 besökte hon slottet för första gången. Med sig hade hon sin femårige son Karl och ett stort följe. De roade sig med lekar, men klagade över de otäcka myggen. Hedvig Eleonora

återkom redan vid midsommar för att fira bröllopet mellan sin frisör och kungens kammarpiga. Mitt under julhelgen samma år utbröt katastrofen. Slottet började brinna. På bara fyra timmar var allt borta. Endast delar av murverket stod kvar samt lite husgeråd man lyckades rädda undan lågorna. Redan under våren 1662 började Hedvig Eleonora planera för ett nytt slott. Ett slott som skulle bli överdådigt vackert och som skulle imponera på utländska gäster.

Sverige var vid denna tid en betydande nation i Europa, en stormakt, och detta ville Hedvig Eleonora manifesteras i det nya slottet, som kom att bli den största byggnaden i norra Europa.

Arbetstakten var hög. Omkring år 1700 stod det nya slottet färdigt. Ledare och arkitekt var Nicodemus Tessin d.ä. När han dog 1681 fanns mycket kvar att göra, så hans son, Nicodemus Tessin d.y. tog vid och slutförde faderns arbete.

Drottningholms slott är uppfört i barockstil.

Barock är en europeisk konststil som växte fram i Italien under 1500-talet. Den kom att dominera den västeuropeiska konsten från 1580 till tidigt 1700-tal. Typiskt för barocken är att arkitektur, skulptur och måleri samverkar för att nå en större helhet än de olika delarna kan uppnå var för sig. Det får inte finnas några tomma ytor. Tak, väggar och golv dekorerats. Formerna är tunga och svällande. Det är praktfullt och överdådigt.

Rum där barockidealet syns tydligt är ex. Hedvig Eleonoras paradsängkammare och det stora trapphuset.

Drottningen var intresserad av konst och hon spenderade rikligt med pengar för att försköna sitt nya slott. Hon valde att smycka det med konst som framvisade hennes, sonen Karl XI:s och den döde makens betydelse. Favoritkonstnär var David Klöcker Ehrenstrahl. Han fick i uppgift att i bildgåtor (allegorier) visa fram viktiga händelser ur kungafamiljens historia. Under barocken sågs allegorierna som den högsta konsten. Färg och form var underordnade symbolerna i målningarna.

Ehrenstrahl har själv skrivit ned bildernas symboliska innehåll, vilket innebär att vi än i dag kan tolka hans bildgåtor.

Ett viktigt tema för slottets utsmyckningar är antiken. Sverige såg sig som arvtagare till de grekiska och romerska kulturerna och ville genom konsten skapa en länk till de gamla guldåldrarna. Takmålningarna (plafonderna) anspelar därför på antika gudar och myter.

Då Hedvig Eleonora dog år 1715 ärvdes slottet av hennes barnbarn Ulrika Eleonora d.y. Hon hade ont om pengar efter brodern Karl XII:s krigföring. Därför skedde inte några större förändringar i slottet under hennes tid. Desto mer inträffade med nästa innehavarinna, Lovisa Ulrika.

Lovisa Ulrika

Den 29 augusti 1744 gifte sig den svenske kronprinsen Adolf Fredrik med prinsessan Lovisa Ulrika som kom i från Preussen. Vid deras bröllop framfördes för första gången kompositören Johan Helmich Romans orkestersvit "Drottningholmsmusiken". Två dagar efter bröllopet fick den unga kronprinsessan Drottningholm i present av kung Fredrik I. Hon blev mycket förtjust och började genast planera för att bygga ut slottet och modernisera det. Nybyggandet i slottet bestod i att man lät bygga på flyglarna med en våning. Till sin hjälp hade drottningen hovintendenten greve Carl Gustaf Tessin och slottsarkitekten Carl Hårleman. Anledningen till nyinredningen var att barockstilen nu var omodern.

Istället var rokokostilen på modet i Europa. Namnet rokoko kommer ur det franska ordet rocaille, som var en viktig utsmykningsdetalj under rokokon. Rocailen ser ut som en oregelbundet formad snäcka eller mussla. Rokokon dominerade inom inredningsarkitektur och konsthantverk under tiden 1730 till 1770-1780. Formerna är lätta och lekfullt oregelbundna. Förutom med rocailler dekorerades inredningarna med blommor, frukter och rankor. Det är sirligt och bekvämt. Möblerna har svängda former och buktande ytor. Färgsättningen är ofta ljus. I textilier och på keramik är färgerna vanligtvis klara och kraftfulla.

Ett rum i rokokostil är Gröna kabinettet. Här hänger pastellporträtt utförda av den svenske konstnären Gustaf Lundberg. Drottningen beställde konstverk av den skicklige konstnären som studerat i Paris och där lärt sig tekniken att måla med pastell. I Frankrike ansågs han vara så duktig att han år 1741 blev ledamot i den franska konstakademin. Med tiden kom Lundberg att få tjänst som hovmålare åt Lovisa Ulrika och Adolf Fredrik. Hans pasteller ansågs vara glada och lekfulla, helt i tidens anda. Särskilt bra tyckte man han var på att porträttera unga kvinnor.

Lovisa Ulrika levde under upplysningstiden. För henne var det viktigt att vara omgiven av kultur. Vid hennes hov fanns poeter, konstnärer, författare och vetenskapsmän. De samtalade, promenerade ute i parken och musicerade tillsammans.

I den nybyggda delen av slottet lät drottningen arkitekten Jean Eric Rehn skapa ett bibliotek. Lovisa Ulrika var mycket förtjust i fransk 1700-tals litteratur och hon hade kontakt med den franske författaren och filosofen Voltaire.

Drottningen var även intresserad av svensk litteratur. Författarinnan Hedvig Charlotta Nordenflycht fick till exempel pension av henne och författaren Olof von Dahlin togs in i hovet. Eftersom hon var intresserad av svensk historia samlade hon in material som hon tänkte ge till Voltaire, för att han skulle skriva ned den svenska historien.

Lovisa Ulrika var en samlare. Hon samlade på mynt och medaljer som förvarades i specialgjorda skåp i ett rum man kallade för myntkabinettet. En del var antika, andra kinesiska eller arabiska. 1794 flyttades samlingen från Drottningholm till Stockholm. Idag kan man se de flesta skåpen uppställda i Kungliga Myntkabinettet.

Innanför slottets myntkabinett finns två andra rum med samlingar. I mineralkabinettet kunde man se exempel av malmarter och olika kristaller ifrån Sverige och övriga Europa.

Mycket värdefulla var samlingarna i drottningens naturvetenskapliga museum. Rummet kallas för naturaliekabinettet. Sommaren 1751 kallade Lovisa Ulrika den berömde Carl von Linné till Drottningholm. Hennes tanke var att han skulle bringa ordning i samlingen av insekter och snäckor som hon köpt samma år. Samlingen växte sig allt större genom att hon köpte nya föremål och fick andra i gåvor. Förutom snäckor och insekter hade hon även koraller och växter i samlingen. Drottningens make Adolf Fredrik samlade i sin tur på döda djur inlagda i sprit.

År 1753 instiftade Lovisa Ulrika Sveriges första bildade akademi, Vitterhetsakademien. Målet var att akademien skulle ”frambringa en ren smak, ett städadt tankesätt, och ett hyfsat skrivsätt”. På drottningens födelsedag den 24 juli hölls det första sammanträdet i slottets myntkabinett. I akademien ingick nio svenskar och två fransmän.

Även de naturvetenskapliga forskarna träffades och diskuterade på Drottningholm. De leddes av Carl von Linné. Forskarna samlades för att namnge snäckor, bygga system och uppställa klasser. Grunden var deras gemensamma ”beundran för naturen och dyrkan av skaparen”. Idag finns inte mycket kvar av drottningens samlingar på slottet. De skingrades i början av 1800-talet. Snäckorna och Adolf Fredriks samling flyttades till Vetenskapsakademien, medan annat material togs till Uppsala

universitet. Det betyder inte att rummen är tomma idag, då man valt att flytta tillbaka en del föremål, ex. en del mineralier.

Sedan Adolf Fredrik dött och sonen Gustav III krönts till kung stannade Lovisa Ulrika kvar på Drottningholm. Hennes ekonomi var så dålig att hon sommaren år 1777 sålde sina samlingar till den svenska staten. Samtidigt fick sonen Gustav III disponeringsrätten till slottet och han tvingade sin mor att lämna Drottningholm. Mot sin vilja flyttade Lovisa Ulrika till Svartsjö slott, längre ut på mälaren.

Gustav III

Lovisa Ulrikas äldste son, kronprins Gustav, tillbringade tid på Drottningholm redan som barn. Som åttaåring, i augusti 1754 berättade han för föräldrarna: ”I går afton sprang jag ikring i galleriet med mina bröder. Sedan bad jag archiater Linneus förtälja mig om djur. Han förtalte mig om myggor, om fåglar, som åt upp dem, om svanor, och pelikaner och havslejon.”

Ett par dagar senare såg han på romerska medaljer i myntkabinettet, ”som roade mig rätt mycket”. På Drottningholm kunde han underhålla sig genom att jaga med sin far, teckna och spela teater. Kronprinsen tyckte om att tillbringa tid i biblioteket och läsa de franskspråkiga böckerna. Var vädret vackert promenerade man genom parken till Kina

slott på förmiddagen. Det tyckte Gustav var tråkigt och beskrev det som en promenad i ”stenige Arabiens sand”.

Som vuxen tyckte kung Gustav III mycket om att vara på Drottningholm om somrarna. Trots att han inte ägde slottet byggde han ut och moderniserade det. Exempel på nybyggnationer från hans tid är ett stall och ett kanslihus. Rummen som nyinreddes skapades i nyklassisk stil.

Nyklassicismens varade mellan 1770 och 1830. Det var antikens former som blev tidens ideal. Ett rum i denna stil är Blå salongen.

Som en upplyst herre under 1700-talet skulle man resa till Italien för att där på plats uppleva de magnifika antika lämningarna. Det kallades att bege sig ut på en *grand tour*. Gustav III reste till Italien i hemlighet som ”greven av Haga” i september 1783 och var borta i ett år. När han återvände hem hade redan de flesta föremål han köpt under resan hunnit anlända till Drottningholm. Bland dem fanns marmorskulpturerna som skulle placeras ut i parken. De är 1700-tals kopior efter antika skulpturer. Hedvig Elisabeth Charlotta, som var gift med Gustav III:s bror hertig Karl, skriver i sin dagbok att hon vandrade tillsammans med kungen en hel dag i parken och följde hur skulpturerna restes.

I biblioteket och de angränsande rummen samlades man för att se föremålen som skulle bli kvar inomhus. Däribland fanns de små alabasterskulpturerna som nu står uppstadade i biblioteket. Liksom de stora skulpturerna i parken är de kopior efter antika original.

Där fanns även modeller av kork, skapade av den italienske konstnären Altieri. De föreställer berömda antika byggnader. Den största av dem framställer Isistemplet i Pompeji och den står än idag i ett av slottets museirum.

Hedvig Elisabeth Charlotta beskrev livet på Drottningholm så här:

”Vårt liv här är ganska egendomligt, det är ett mellanting av stads- och lantliv, som ej är likt något annat, en förening av hovnöjen och lantliga tidsfördriv, av etikett och frihet, av munterhet och tillbakadragenhet, vilket gör att det på det hela taget är föga angenämt. Ett särskilt reglemente för Drottningholmsvistelsen har blivit uppsatt, varav var och en som kommer dit finner ett exemplar på sitt rum. Det innehåller olika bestämmelser för vackert och fult väder. Om det är vackert väder, äter man middag och vistas hela dagen på Kina, om det är fult väder, stannar man på slottet. När man är på Kina, skall man vara i liten toalett, herrarna i frack eller kungens

lantuniform, de som nu har sådan. Är vädret fult, skall man vara i stadstolett såväl herrar som damer.”

”Toalett” i det här sammanhanget syftar till klädseln. Det var kungen själv som bestämde om vädret var vackert eller fult. Varje morgon sattes ett spelkort upp på dörren till hans audiensrum. Om det var hjärter kung betydde det att vädret var vackert och att man skulle bege sig till Kina. Visade kortet spader kung betydde det att vädret var dåligt och att man skulle stanna kvar på slottet. Hedvig Elisabeth Charlotta klagade över kungens ombytlighet:

”Ibland händer det, att kortet bytes om två eller tre gånger under förmiddagens lopp, vilket förorsakar mycket obehag.”

Obehaget bestod i att man fick byta kläder då kungen bytte kort, vilket var omständigt och tidsödande med alla hyskor och hakar som var insydda i kläderna.

Kina Slott

Den 24 juli 1753 fyllde Lovisa Ulrika 33 år och hon fick en fantastisk födelsedagspresent av sin make Adolf Fredrik. I största hemlighet hade kungen låtit uppföra ett litet lustslott i parken. Det skall ha byggts i Stockholm och fraktats sjövägen, i monteringsfärdigt skick till Drottningholm natten till födelsedagen.

Slottet var ansenligt mindre än det Kina Slott vi har idag. Det bestod av ett våningsplan indelat i fem rum.

Födelsedagsfirandet inleddes med en teaterföreställning på Drottningholms Slott och på eftermiddagen företogs en promenad genom parken. Där såg Lovisa Ulrika till sin stora förtjusning Kina Slott för första gången. På trappan stod hennes äldste son, kronprins Gustav, utklädd till kinesisk prins. I sina armar höll han en röd sammetskudde och på den låg de förgyllda nycklarna till slottet. Prinsen läste upp en kinesisk ramsa som han hade lärt sig utantill och drottningen steg in för att se sig omkring.

Kina Slott kom att bli en plats dit kungafamiljen kunde dra sig tillbaka för en mer privat tillvaro och ha det trevligt under varma somrardagar. Kungen svarvade, drottningen broderade eller lyssnade till en lektor som läste högt för henne och kronprins Gustav övade sig i att teckna. Om kvällen återvände man till Drottningholms Slott för att sova.

Det lilla slott som Lovisa Ulrika fick i födelsedagspresent klarade inte av det bistra vinterklimatet, utan började multna. Efter tio år revs det och arkitekten Carl Fredrik Adelcrantz fick i uppgift att bygga ett nytt, större slott i samma stil på samma plats. Det nya slottet stod klart 1769. Det behöll grundplanen från det första slottet, men hade dessutom fått två flyglar längs sidorna och en övervåning. Föremålen från det gamla slottet flyttades över och kompletterades med nya.

Varför byggdes Kina Slott i Stockholm vid denna tid? Svaret är att allt som hade med Kina att göra var på modet i Europa. Via handel med Kina och Japan fick vi hit exotiska föremål, planschverk och reseskildringar. Det ledde till att européerna drömde och fantiserade om de

fjärran länderna och föreställde sig dem som paradiset. Sverige hade ett eget ostindiskt kompani som bildades år 1731 och med segelfartyg gick resorna till Kina för handel med de åtråvärda varorna.

I Europa framställdes föremål och skapades byggnader i en stil man själv upplevde som kinesisk. Den kallas för kineserande stil och Europas kungligheter lät uppföra små lustslott i denna stil. Kina Slott är ett litet kineserande rokokoslott. Det är inte mycket i exteriören som är äkta kinesiskt. Utvändigt skall den röda färgen få oss att tänka på ett glänsande kinesiskt lackskrin. Drakarna som omgärdar slottet ser kinesiska ut, men även om draken är en vanlig symbol i Kina används den ej som vi ser dem i Kina Slotts fasad.

Invändigt finns däremot äkta föremål från Kina och Japan. Här finns utsökt porslin och vackra arbeten utförda i kinesisk och japansk lacktradition. Interiört finns även föremål som särskilt tillverkats i Kina för att säljas till Europa, såsom handmålade kinesiska siden- och papperstapeter. Till denna kategori av föremål tillverkade för export, räknas de speglar som målats med exotiska motiv anpassade för den europeiska marknaden. Möblerna är både av europeisk och asiatisk typ.

Framför slottet finns fyra paviljonger. I den första, nordväst om slottet, låg Silverkammaren. Där förvarades porslinet och matsilvret som användes vid måltider. Ovanför Silverkammaren byggdes Confidencen som är en matsal med höj- och sänkbart bord. Där inne åt kungligheterna då de önskade äta ifred, utan något tjänstefolk som kunde tjuvlyssna. All mat tillagades i en byggnad i nära anslutning till Confidencens källare. Tjänstefolket dukade upp bordet i källaren och på signal firades det upp genom en lucka i golvet till det hungriga sällskapet. I Biljarden, nordöst om slottet, fanns ett biljardbord som är försvunnet idag. Istället står där två av Adolf Fredriks svarvstolar och dessutom verktyg som tidigare fanns i svarvkammaren. I Svarvkammaren, som ligger ovanför Biljarden, hade Adolf Fredrik just en svarvkammare, en snickarverkstad, ett förmak och ett vilrum som han kunde använda efter behag. Svarvning ansågs vara en passande aktivitet för en fin herre på 1700-talet.

Nedanför Kina Slott ligger en liten gata med hus från Lovisa Ulrikas och Adolf Fredriks tid. Området kallas Kanton efter den kinesiska handelsstaden och var en hantverksgata där de bland annat försökte framställa siden. Där fanns mullbärsträd och silkesmaskar. Sidenvävare från Frankrike kallades till Sverige för att väva. Andra verksamheter som rymdes i Kanton var spetstillverkning, smedjor och verkstäder. Sidentillverkningen fungerade inte särskilt bra i det svenska klimatet, så den lades ned efter tio år. I och med det avslutades även de andra verksamheterna. Husen användes istället som bostäder och så används de än idag.

Drottningholms Slottsteater

Lovisa Ulrika var uppvuxen i en miljö där de var mycket intresserade av kultur och hon ansåg det vara illa ställt med den varan i Stockholm. Hon skrev hem att:

”Konst och vetenskaper voro ej i Kungens smak. Han har en döv kapellmästare, en halt dansmästare, en lytt fåktmästare och en blind hovmålare. Det krävs lång tid att utveckla ett folks smak, men det går fort att fördärva den”.

Efter att ha sett en pjäs av Voltaire spelas i Stockholm skrev hon till brodern Fredrik den store:

”Alla dansarna har klumpiga kroppar och stora fötter. Vad dansstegen beträffar har de aldrig hört talas om sådana. Armarna svänger som väderkvarnsvingar. Jag tänker inte bevista denna teater igen utan skaffa hit ett förstklassigt teaterkompani från Frankrike.”

Sagt och gjort, år 1753 anlände drottningens franska skådespelartrupp till Stockholm.

Drottningen lät bygga en teater på Drottningholm som invigdes 1754. Där fick de franska skådespelarna uppträda tillsammans med en italiensk operatrupp. Kungens och drottningens födelse- och namnsdagar firades med operaföreställningar.

På Lovisa Ulrikas namnsdag den 25 augusti 1762 börjar teatern brinna mitt under föreställningen. Kungafamiljen hann sätta sig i säkerhet, men teatern brann ned till grunden. Drottningen gav då i uppdrag till Carl Fredrik Adelcrantz att uppföra en ny teater. Adelcrantz teater invigdes 1766 och gjorde succé. Han hade väldigt lite pengar till sitt förfogande och fick därför använda sin fantasi för att skapa en vacker teater. I salongen finns inget äkta guld eller marmor, allt är målat, precis som en teaterillusion. En illusion som fungerar och ger en fantastiskt god akustik. Scen och salong speglar varandra och på scenen kan vad som helst hända. Den är som en magisk trollerilåda. Det går att försvinna ned till underjorden genom fallluckor, eller sändas ned som en gudinna ifrån taket och kulisserna kan bytas på bara ett par sekunder. Ljudeffekterna är viktiga, så vi kan höra åskan dundra från åskmaskinen på vinden eller vinden vina från vindmaskinen.

Drottningholm var ett sommarslott vilket innebar att teatern var en sommartheater, där artister och scenarbetare levde och arbetade tillsammans under den tid man var på Drottningholm. Gustav III älskade slottsteatern och lät bygga till en foajé, Déjeunersalongen, mot den engelska parken. Kungen satt ofta själv i publiken, deltog som författare till pjäser, spelade huvudrollen, var scenograf eller regissör till spektaklen. Drottningholms Slottsteater fungerade som navet i hela det svenska kulturlivet.

Då kungen mördades 1792 upphörde intresset för teatern. Den användes allt mindre och till slut började man lagra gamla möbler därinne. Det skulle dröja till 1922 tills den åter togs i bruk, som unik 1700-tals teater. Teatern är inte restaurerad, men förändringar har skett sedan den återupptäcktes. Repen i maskineriet är exempelvis utbytta och elektriskt ljus har installerats. Det vore allt för brandfarligt att fortsätta verksamheten med levande ljus. Idag kan publik komma på dans och operaföreställningar om somrarna och på så vis ta del av ett levande 1700-tal.

Parken

Till Drottningholmsområdet hör tre parkanläggningar av olika karaktär. Den äldsta delen är barockträdgården som går tillbaka till Hedvig Eleonoras tid. Slottets arkitekt Nicodemus Tessin d.ä. fick i uppdrag att arbeta fram ett förslag till lustträdgård och han hämtade inspiration från franska trädgårdar som Vaux-le-Vicomte och Versailles. När Tessin d.ä. avled fullbordades planen av sonen Nicodemus Tessin d.y.

Typiskt för barockparken är att den har ett oändlighetsperspektiv. Det skall kännas som att den inte har något slut. Parken är symmetriskt uppbyggd och växterna är hårt tuktade. Träd, blommor och vatten är alla viktiga beståndsdelar. När man vandrade genom parken om sommaren skulle

den vara vacker för ögat, behaglig för örat – med ljud av sjungande fåglar och porlande vatten, samt angenämt för näsan – med väldoft från de blommande blommorna. Här fanns buxbom i sirliga mönster, lindalléer, figurklippta granar, enar, syrener, spirea och lökväxter. Hedvig Eleonoras park kom att bli Sveriges ståtligaste franska barockanläggning. Förutom lustträdgården hade drottningen på den södra sidan en vingård med vinstockar och tjugoåttio fruktträd. På den norra sidan fanns ett växthus (orangeri). Där odlades de känsliga lökväxterna, som sedan planterades ut i parken. Norr om slottet låg en köksträdgård, som bl.a. innehöll 375 fruktträd. När Hedvig Eleonora dog 1715 började parken snabbt förfalla och den har genom århundradena kommit att förenklats.

Under 1680-talet lät Nicodemus Tessin d.y. ställa upp praktfulla bronsskulpturer i parken. Sverige var ett land fattigt på skulptur vid denna tid, så de storslagna skulpturerna sågs som en stor attraktion. De är gjorda av den holländske skulptören Adriaen de Vries. Han levde mellan 1556 och 1626 och var en av sin tids mest berömda skulptörer. Adriaen de Vries arbetade med antika mästerverk som inspiration. Skulpturerna kom till Sverige som konstrov efter det trettioåriga kriget. Det var sommaren 1648 som svenskarna plundrade Prag och förde med sig konst hem. Att stjäla konst sågs bland annat som ett sätt att förödmjuka motståndaren. Tio år senare rövades fler skulpturer av Adrian de Vries till Sverige. Nu togs de från Fredriksborgs slott i Danmark. De har sedan smyckat parken genom århundraden, men inte mått bra av kyla och regn. Därför började man 1991 att gjuta av originalen. Avgjutningarna kan vi nu se i parken, medan originalen finns i museum de Vries som är beläget på Drottningholmsmalmen.

Till Kina Slott hör en liten rokokoträdgård. Med klippta häckar som kallas boskéer skapades små rum, som lades invid varandra. Häckarna var förmodligen så höga att det inte gick att se över dem. Hit kunde Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika dra sig undan för att få vara ifred. Här fanns även ett fågelhus för fritt flygande fåglar.

Under Gustav III:s tid ville man att parkerna skulle ha den fria naturen som ideal. De skulle inte innehålla tuktade buskar eller vara symmetrisk som barockparken. Istället skulle det slingra sig fram små gångar och parken skulle ha fritt planterade träd och buskar. Besökaren skulle också bli överraskad av ruiner, minnesmärken och kanske någon eremit som satt i en grotta och mediterade. Det här parkidealet växte fram i England under 1700-talet och kallas därför för engelsk landskapspark. Därför lät Gustav III på Drottningholm anlägga en engelsk landskapspark till höger och till vänster om lindalléerna, som omsluter barockträdgården.

Det är mycket ovanligt att ha två parker invid varandra från två skilda århundraden. Vanligtvis förstörs den gamla parken och den nya byggs där den gamla varit. En anledning till att barockparken ej omintetgjordes var att Gustav III tyckte om att ha utomhusfester i lindalléerna. Då hängdes stora speglar och ljuskronor upp i träden så att där bildades vackra uterum.

I den engelska parken roade sig kungen med tournerspel och karuseller. Karusellerna var som vår tids "livespel". Deltagarna klädde ut sig och spelade upp historier i kulisser man byggt för tillfället i fråga. Gustav III brukade själv spela hjälte och gå segrande ur drabbningarna. Målningar med motiv av dessa karuseller finns att se i teatern.

Det blå-vitrandiga vakttältet nedanför Kina slott ritades av arkitekten Carl Fredrik Adelcrantz för Gustav III soldater. Tanken var att det skulle likna ett romerskt fältherretält.

Drottningholm som världsarv

Drottningholm är ett av de tolv svenska objekt som finns med på Unescos världsarvslista. De andra är: Birka/Hovgården, Engelsbergs bruk, Gammelstads kyrkstad, Höga Kusten, Industrilandskapet kring Stora Kopparberg och Falu Gruva, Lapplands världsarv Laponia, Skogkyrkogården, Odlingslandskapet Södra Öland, Hällristningarna i Tanum, Hansestaden Visby och Örlogsstaden Karlskrona.

Information om de svenska världsarven finns på www.raa.se

Unescos motivering för att uppta Drottningholm på världsarvslistan lyder:

Anläggningen Drottningholm – slottet, teatern, Kina slott och parken – är det bästa exemplet i Sverige på ett kungligt 1700-tals residens, representativt för all europeisk arkitektur från denna tid. Drottningholms slott är påverkat av franske kungens Versailles liksom många andra slott i Europa under denna tid.

Svenska Unescorådet skriver vidare att:

Var för sig är Kina slott och Drottningholmsteatern ur ett världsperspektiv helt unika. Som helhet utgör Drottningholm med sina två slott, sin park och sin teater en unik europeisk kulturmiljö från 16- och 1700-tal. Till detta kan också fogas att Drottningholm inte är en museal miljö utan en levande och fungerande kulturmiljö och hem för vårt lands kungafamilj.

För att ta plats på listan krävs att objektet har ett särskilt världsomspännande värde. Meningen är att listan skall uppmärksamma det som är värdefullt så att vi över nationsgränser hjälps åt att bevara det.

Unesco

Unesco är ett FN-organ som bildades efter andra världskriget. Tanken var att fred och säkerhet skulle stärkas genom att människor från de länder som ingick i FN skulle samarbeta i frågor som rörde utbildning, vetenskap och kultur.

År 2003 fanns 750 världsarv på Unescos lista. De är av mycket skilda slag. Ett exempel är ön Gorée som ligger utanför Senegals kust. Ön var mellan 1600- och 1800-talen det viktigaste

slavcentret på den afrikanska kusten. Gorée finns med på listan för att ingen skall glömma de fruktansvärda brott som ägt rum mot människor på platsen. Andra världsarv är de egyptiska pyramiderna i Giza och Dashur samt den kinesiska Qinkejsarens terrakotta armé.

När ett objekt tas upp på listan krävs att regeringen i det land det är beläget i skriver under en konvention – överenskommelse. I den lovar man att vårda och skydda världsarvet för kommande generationer. Därför är det viktigt att samarbeta med skolor. Det är världsarvens bästa skydd, eftersom dagens barn är morgondagens förvaltare.

Unescos nätverk för skolor

Unesco har tagit fram en internationell lärarhandledning vid namn. ”Världsarv i unga händer”. Den svenska versionen blev klar 2003 och kan köpas via Svenska Unescorådet. Sedan 1996 har svenska skolor belägna nära världsarv deltagit i skolprojektet. En skola som arbetet med Drottningholm är Alviksskolan. En del i arbetet bestod i att bygga modeller av Confidancen vid Kina Slott, Drottningholms Slottsteater samt Götiska tornet. Eleverna bjöd också in sina anhöriga till en 1700-tals middag, där de var utklädda i tidstypiska kläder. Information om projektet finns på Svenska Unescorådets hemsida www.unesco-sweden.org

Att integrera Drottningholm i undervisningen:

Vi erbjuder kvalificerade skolvisningar för alla åldersgrupper. Ange då Ni bokar om visningen ska vara allmänt hållen eller ha en specifik tematisk inriktning. Besöket kan tjäna som fördjupning då eleverna exempelvis läser om stormaktstiden och upplysningstiden. Visningen kan även fungera som inspiration och intruduktion till egna specialarbeten. För att finna svar på fördjupningsfrågor kan studenterna själva söka i de böcker som finns upptagna i litteraturförteckningen i slutet av kompendiet.

Drottningholms slott

Historia:

För låg och mellanstadium

I en allmänt hållen skolvisning möter eleverna svenska kungar och drottningar från 1600-talet och fram till idag. Lärarna kan före besöket instruera eleverna att de under visningen skall välja ut en kunglighet som de finner vara särskilt intressant. När barnen sedan kommer tillbaka till skolan går de till skolbiblioteket och ”forskar” om sin kung eller drottning, för att sedan redovisa resultatet för klassen i muntlig och skriftlig form.

För mellanstadium, högstadium och gymnasium

Hedvig Eleonora och Lovisa Ulrika är de drottningar som betytt mest i slottets historia. De representerar två epoker, stormaktstid respektive upplysningstid. Hur manifesteras detta på Drottningholm? Boka en visning som tar fasta på de två drottningarna och deras samtid.

Från lågstadium till gymnasium

Önskan om att skapa en länk mellan de antika kulturerna och Sverige under 1600-talet gör att det i stort sett hela slottet finns antikiserande inslag. Beställ en visning som fokuserar på de antika myter som finns målade i takens plafonder. Hör om Pandoras födelse bland myllret av gudar i rikssalen. Lär om hur Karl XI använde sig av den tragiska berättelsen om Phaetons fall i avskräckande syfte, så att ingen skulle gripas av övermod gentemot kungen. Se hur den grekiske guden Chronos slukar ett av sina barn i ett hopplöst försök att stoppa tiden, något som visade sig vara ett omöjligt uppdrag eftersom tiden ständigt rör sig framåt.

Bild och Historia:

För högstadium och gymnasium

På slottet möter man konststilar som barock, rokoko, nyklassicism och nybarock. I en visning som fokuserar på historia och konst undervisas vad som särskiljer de olika stilarna. Vilka ideal speglar konsten? Här följer exempel på frågeställningar som kan behandlas:

- Under barocken användes konsten medvetet som propagandamedel med ett högre syfte än färg och form. Det syns i Ehrenstrahls magnifika målningar från Hedvig Eleonoras audiensrum och i hennes paradsängkammare. I de båda rummen förhärligas drottningen, hennes familj och kungamakten. Varför var det så viktigt för Hedvig Eleonora att upphöja sig själv och familjen? Varför valde hon konsten som medel?
- Varför är alla så lika i Gustaf Lundbergs rokokoporträtt i pastell? Såg de ut så? Svaret är att konstnären har avbildat dem efter tidens ideal. Det var tecken på intelligens att ha den höga pannan och de runda ögonen. Sedan får man tänka sig att konstnären plockat in detaljer från deras individuella ansikten i porträtten.
- Hur återspeglas de antika idealen i Gustav III:s nyklassicistiska Drottningholm? I Gustav III:s inre konversationsrum, eller Kinesiska salongen, som den också kallas finns en stor gobeläng som täcker en hel vägg. Kungen fick den i gåva av den franske kungen Ludvig XVI då han besökte Paris 1784. Motivet visar hur den antika, grekiske hjälten Theseus tvingar fram den Marathonska tjuren mot offerbålet. I den antika myten offras tjuren till vishetens gudinna Athena, men i gobelängen har hon bytts ut till Apollon, diktens och musikens gud. Vad säger det om 1700-talets egentliga förhållningssätt till antiken?
- I Oskarssalen ser vi ett exempel av nybarock inredning. Den skapades 1897 av slottsarkitekten Agi Lindegren. Hur fungerar det att blanda äkta barock, som de vävda tapeterna längs väggarna och Ehrenstahls plafondmålning med kopior av 1600-tals möbler?

Textilslöjd:

För högstadium och gymnasium

På Drottningholms Slott finns fantastiska textilier. I två av slottets rum är väggarna täckta av vävda tapeter från 1600-talet. De är mycket dyrbara, vävda i material som silke, äkta guld och silvertrådar. Kinesiska salongen har även en gobeläng från 1700-talet uppsatt längs ena väggen. I en textilvisning undervisas bl.a. om skillnaden mellan en vävd tapet och gobeläng.

Lovisa Ulrikas modernisering av slottet syns även på den textila sidan. Paradsängkammarens alkov är utsmyckad med rokokobrokad i guld och blått, som kom dit under hennes tid. Se den märkliga brokaden som tillverkades i Stockholm och ännu är utsökt välbevarad.

Lovisa Ulrika var intresserad av broderi. Med hovdamerna kunde hon sitta och brodera i Gröna Kabinettet, hennes sällskapsrum. Det kan ha varit drottningen själv som tillsammans med hovdamerna utfört broderierna i ”petit points” som täcker de vita fåtöljernas säten och ryggar i ovan nämnda rum.

Anmärkningsvärt från Gustav III tid är ”Silkeskåpet” kungen fick i gåva av sidenhandlaren Adrian Hardt. Det är fyllt av silketrådar i regnbågens alla färger. Avsikten med gåvan tros ha varit att intressera kungen för silkesodling, vilket hans mor redan försökt sig på i Kanton på Drottningholm.

Siden är ett material som åldras mycket snabbt. Därför har det sidentyg som sedan 1890-talet klätt väggarna i Kinesiska salongen under våren 2004 ersatts med nyvävt siden. Det nya väggsidenet har samma färg och mönster som det gamla. Tyget har vävts vid Almgrens sidenväveri i Stockholm. Där har det arbetats fram utifrån jacqualhårdkort som bevarats sedan 1800-talet.

Träslöjd:

För mellanstadium, högstadium och gymnasium

Drottningholm rymmer möbler som vittnar om fantastisk hantverksskicklighet. Här kan eleverna studera intarsiaarbeten, möbler med lönnfack och den fantastiska korkmodellen av Isistempelt i Pompeji. (Visning av korkmodellen ingår inte i en vanlig skolvisning. Ange därför vid bokning om Ni önska se den.) Eleverna kan även se möbler av Georg Haupt, som exempelvis skrivbordet vilket är hans mästarstycke och vaksängen som tillverkades för Gustav III. Sängen ser ut som ett skåp men om kvällen kan fronten dras fram så den blir till en säng i tre sektioner, lagom stor för vakten.

Bokhyllorna i Lovisa Ulrikas bibliotek är alla utförda i cederträ. Anledningen är att ceder har egenskaper som gör att böckernas värsta fiender d.v.s. fukt, mögel och insekter inte trivs i det.

Kina Slott

Historia:

För låg och mellanstadium

Sven Nordqvist och Mats Wahl har skapat den rikt illustrerade boken ”Den långa resan – En berättelse om en ostindiefarare”. Boken handlar om skeppet Götheborgs sista resa, med djupa rötter i den historiska verklighetens 1740-tal. Kapitlen behandlar ämnen som ostindiska kompaniet, resan till Kina, fartygen, livet ombord, lasten, handelsstaden Kanton, vetenskap och filosofi. Förbered klassen inför visningen av Kina slott genom högläsning och diskussion av boken.

För högstadium och gymnasium

Inled ett fördjupningsarbete om Kina Slott med en visning. Använd sedan i skolarbetet den nytänkta boken ”Kina slott”, med Göran Alm som huvudredaktör. Låt eleverna välja kapitel

efter intresse och redovisa för varandra. Exempel på kapitel är: Den europeiska drömmen om Kina, Byggnadernas historia, Hovliv i fest och vardag, Teater opera och balett vid Kina Slott.

Drottningholms Slottsteater

Svenska språket:

För högstadium och gymnasium

Det svenska språket hade låg status på 1700-talet. Vid hovet talades franska. På teaterscenen var det bara franska och italienska som accepterades. Gustav III önskade höja det svenska språkets status och han tänkte att en god idé var att göra det via operor på svenska. Då skulle publiken höra språket från scenen, inlindat i vacker musik, man skulle långsamt vänja sig och statusen höjas. Kungen skrev därför själv operor på svenska med hjälp av skalden som hyfsade till hans språk. Kom till teatern och ta del av en visning som bland mycket annat tar upp hur opera blev en väg för att öka svenska språkets status.

Teater:

För högstadium och gymnasium

Låt en allmänt hållen visning bli introduktion till specialarbeten där eleverna undersöker frågeställningar som: Vad spelade man för typ av föreställningar på hovteatern? Vilka hade tillträde till dem? Vad var det för skillnad i spelstil mellan fransk 1700-tals talteater och italiensk opera. Vilka arbetade på teatern? Hur levde de och vad fick de i lön?

Drottningholms Slottsteater är belägen invid det stora slottet. Även inne i Stockholm ligger Kungliga Operan nära Stockholms Slott. Varför var det så viktigt att ha teatrar i anslutning till slotten? Fanns hovteatrar under samma tid på motsvarande vis vid andra hov i Europa?

Parken

Historia:

För högstadium och gymnasium

Invid varandra ligger barockparken och den engelska parken. De är från skilda århundraden och så olika. Den tuktade, symmetriska kontra den romantiska och skenbart vilda. I visningen undervisas om idealen de gestaltar och hur parkerna användes.

Vad finns det för likheter och olikheter mellan Gustav III:s karuseller och vår tids "livespel"?

Museum de Vries

Historia:

För högstadium och gymnasium

I parken finns avgjutningar av verk som skapats av skulptören Adrian de Vries. På museet kan man på nära håll studera originalen. Skulpturerna kom hit som konstrov under 1600-talet. I visningen av museet talas bl.a. om varför de stals och om hur konst även kan användas som maktmedel.

Bild:

För högstadium och gymnasium

Adrian de Vries inspirerades av antika mästerverk, som han gjorde egna tolkningar av. Här finner ni bl.a. den grekiske guden Apollon och prästen Laokoon med söner. Gör som konststuderande gjort sedan hundratals år - Kom och teckna av skulpturer! Lär er även om de Vries gjutningsteknik, den man kallar "Det förlorade vaxets teknik" och lyssna till de myter som kopplas till skulpturerna.

Praktisk information

Ordinarie säsong räknas från maj t.o.m. september, men Drottningholms Slott är öppet och lämpligt att besöka för skolvisningar året runt.

Teatern är stängd under vintern och värms inte upp, men går att boka för visningar.

Parken är alltid tillgängliga för besök.

Museilärare

Våra pedagoger är universitetsutbildade och har stor erfarenhet av arbete med barn i museimiljö. Vi kan hjälpa er att skraddarsy visningar efter önskemål. Vid bokning är det därför viktigt att ni anger den inriktning ni önskar.

Telefonnummer, fax och web-adresser

Drottningholms Slott och Museum de Vries

Tfn 08 402 62 80

Fax 08 402 62 81

info.drottningholms-slott@royalcourt.se

www.royalcourt.se

Kina Slott

Tfn 08 402 62 70

Fax 08 402 62 81

info.kina-slott@royalcourt.se

www.royalcourt.se

Drottningholms Slottsteater

Tfn 08 759 04 06 (maj-sept)

Tfn 08 556 931 07 (okt-apr)

guide@dtm.se

www.drottningholmsslottsteater.dtm.se

Priser

Priset inkluderar visning samt entré för hela klassen.

Drottningholms Slott 1 000:-

Kina Slott 1 000:-

Museum de Vries 1 000:-

Parkvisning 700 :-

Kommunikationer

Tunnelbana med grön linje, 18 eller 19 till Brommaplan.
Från Brommaplan med buss 301-323, 336-338 eller 177 till Drottningholm.
SL-upplysning tel. 08 600 1000
Strömma Kanalbolagets ångbåtar går från Stadshusbron till Drottningholm.
Turupplysning tel. 08 587 140 00

Litteratur i urval

Drottningholms slott

Drottningholm, red Göran Alm, Stocholm 2004.

Drottningholms Slott, vägledning över historik och interiörer på Drottningholms slott.

Björklund, Anders, *Beskrifning öfver Kongl. lustslotten Drottningholm och Kina*, Stockholm 1799.

Böttiger, John, *Hedvig Eleonoras Drottningholm: Anteckningar till slottets äldre byggnadshistoria*, Stockholm 1889.

Drottningholm, ed. Boo von Malmberg, Årsbok för svenska statens konstsamlingar XIII, Stockholm 1966.

Hedvig Elisabeth Charlottas dagbok, Redigerad och utgiven av Carl Carlsson Bonde (del I-VI) och Cecilia af Klercker (del VII), Stockholm 1902-1936.

Hegardt, Stig B, *Drottningholm under 400 år*, Borås 1983.

Henrikson, Alf, *Antikens historier*, Stockholm 1958.

Laine, Merit, *”En Minerva för vår Nord”, Lovisa Ulrika som samlare, uppdragsgivare och byggherre*, Stockholm 1998.

Olin, Martin, *Det Karolinska Porträttet – ideologi, ikonografi, identitet*, Stockholm 2000.

Sjöberg, Ursula, *Krig och Kärlek på tapeter*, Stockholm 2002.

Slott och Herresäten i Sverige, De Kungliga slotten 1, ed. Boo von Malmberg, Malmö 1971.

Snickare, Mårten, *Enväldets Riter – Kungliga fester och ceremonier i gestaltning av Nicodemus Tessin den yngre*, Stockholm 1999 och 2001.

Kina slott

Kina Slott, Vägledning över historik och interiöre på Kina Slott.

Arvidsson, Catrine, *Kina slott, Dröm och verklighet*, Stockholm 1995.

Barton, Arnold H, *Canton vid Drottningholm*, Stockholm 1985.

Chambers och Adelcrantz, Nationalmusei utställningskatalog, Stockholm 1997.

Gyllensvärd, Bo, *En kinesisk sommardag på Drottningholm*, Stockholm 1993.

Hidemark, Ove, *Kina slott – Vårda och bevara*, Stockholm 1998.

Kina slott, (huvud red. Göran Alm), Stockholm 2002.

Kina slott på Drottningholm, (red. Åke Settervall), Malmö 1972.

Laine, Merit, "En Minerva för vår Nord", *Lovisa Ulrika som samlare, uppdragsgivare och byggherre*, Stockholm 1998.

Nordqvist, Sven och Mats Wahl, *Den långa resan – En berättelse om en ostindiefarare*, Bokförlaget Opal AB 1998.

Wirgin, Jan, *Från Kina till Europa: kinesiska konstföremål från de ostindiska kompaniernas tid*, Östasiatiska museets utställningskatalog 53, Stockholm 1998.

Drottningholms slottsteater

Beijer, Agne, *Drottningholms slottsteater på Lovisa Ulrikas och Gustav III:s tid*, Borås 1981.

Dellert, Kerstin och Opperud, Inger Marie, *Confidencen – en gammal teater som fått nytt liv*, Västra Aros 1999.

Den Gustavianska Baletten, Utställningskatalog, Dansmuseet, Stockholm 1992.

Drottningholms slottsteater – dess tillkomst, öden och bevaranden, red. Hidemark, Ove, Byggförlaget 1993.

Lindqvist, Herman, *Drottningholms slottsteater*, Stiftelsen Drottningholms Teatermuseum, Emmaboda.

Stribolt, Barbro, *From Swedish Court Theatres*, Värnamo 2002.

Parken

Olausson, Magnus, *Den engelska parken i Sverige under gustaviansk tid*, Stockholm 1993.

Wollin, Nils G, *Antikerna i Drottningholms park*, Stockholm 1964.

Wollin, Nils G, *Drottningholms lustträdgård och park*, Stockholm 1927.

Museum de Vries

Adriaen de Vries (1556-1626), kejserlig skulptör, Nationalmusei utställningskatalog nr 612, Stockholm 1999.

Bilder

Timmy Cox, Drottningholms Slottsförvaltning
sid 4, Naturaliekabinettet
sid 5, Statyetter i biblioteket
sid 13, Sidenskåpet

Alexis Daflos, Kungliga husgerådskammaren
sid 2, målning av David.K. Ehrenstrahl samt
Hedvig Eleonoras paradängkammare
sid 10, vakttältet

Louis Jean Desprez
sid 6, Akvarell föreställande Kina Slott

Bengt Fischerström
sid 16 Drottningholm med båt

Foto Arkitektfirna Aix
sid 12, Takmålning, Johan Sylvius

Nationalmuseum,
sid 3, Lovisa Ulrika med sina söner, målning av Johan Pasch
sid 4, Lovisa Ulrika, Alexander Roslin
sid 5, Gustav III, Carl Fredrik von Beda
sid 9, Drottningholms Slott, okänd konstnär

Robert Pålman
sid 14, Drottningholms Slott från parken

Tittin Thor, Drottningholms Slottsförvaltning,
sid 11, modell av teaterscen samt Götiska tornet

Bengt Wanselius
sid 8, Drottningholms Slottsteater